

Ομιλία κ. Κώστα Σημίτη
Βουλευτή Α' Πειραιά
στη Ναυτιλιακή Λέσχη Πειραιά

13 Δεκεμβρίου 1995

δεν έγινε

**ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ
ΚΑΙ
ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ**

I. Το πλαίσιο

Είναι γνωστή ίσως σε μεγάλο μέρος του ακροατηρίου η κινέζικη «κατάρα» «να ζήσεις σ' ενδιαφέρουσα εποχή». Σίγουρα ζούμε ενδιαφέροντα χρόνια. Σε λιγότερο από μια δεκαετία ο κόσμος που ξέραμε έγινε αγνώριστος. Πριν μόλις από πέντε χρόνια το γκρέμισμα του τείχους του Βερολίνου σηματοδότησε την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, την εγκατάλειψη του κεντρικού προγραμματισμού και το τέλος δεκαετιών «ψυχρού πολέμου». Δέκα περίπου χρόνια πριν, η ιδέα ότι το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων «είναι όμορφο», για να χρησιμοποιήσω το τίτλο γνωστού βιβλίου, ανήκε περισσότερο στο βασίλειο ~~της επιστημονικής φαντασίας~~, ή καλύτερα του «επιστημονικοφανούς ρομαντισμού». Σήμερα ^{δεν είναι για εσείς} η ~~ανάπτυξη των~~ νέων τεχνολογιών και η μείωση της σημασίας «οικονομιών κλίμακας» επαναφέρουν στο προσκήνιο τη μικρή επιχείρηση ως ένα σοβαρό δυνάμει ανταγωνιστή των πολυεθνικών γιγάντων. Η συνεργασία μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων που εξειδικεύονται να αντιμετωπίσουν διαφορετικές φάσεις της παραγωγικής διαδικασίας αλλά και ο ανταγωνισμός τους στην πώληση των τελικών προϊόντων, έχει οδηγήσει σε συζητήσεις για ένα μετα-Φορντικό πρότυπο «ευέλικτης εξειδίκευσης» που μπορεί να ανταγωνιστεί με επιτυχία το υπόδειγμα της «μαζικής παραγωγής». ^{Επειδή συμπεριλαμβάνει το γεγονός} Οι προτιμήσεις των καταναλωτών αλλάζουν συνεχώς και τείνουν να ευνοούν προϊόντα ειδικής χρήσης. Σε συνδυασμό με την ικανότητα των μικρών επιχειρήσεων να είναι πιο ευέλικτες και προσανατολισμένες προς τους καταναλωτές η εξέλιξη προσθέτει ένα επιπλέον πλεονέκτημα στο «μικρό μέγεθος».

Πριν από μία δεκαετία η ηγετική θέση των δυτικών οικονομιών εθεωρείτο αδιαφιλονίκητη. Σήμερα μιλάμε για την βιομηχανική κρίση της Δύσης, κυρίως της Βρετανίας και της Αμερικής και το τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα της ανεργίας στην Ευρώπη, ενώ παράλληλα είμαστε παρατηρητές ενός οικονομικού θαύματος στις χώρες της Άπω Ανατολής. Πολλοί έχουν αποδώσει την «αποτυχία» της Δύσης ακριβώς στην επιτυχία αυτών των «νέων ανταγωνιστών». Όλοι αναγνωρίζουν ότι η επιτυχία των νέων ανταγωνιστών βασίστηκε σε ένα διαφορετικό μοντέλο οικονομικής δραστηριοποίησης από αυτό της Δύσης. Στη Δύση συχνά επεδίωκαν τον έλεγχο της αγοράς και την ολιγοπωλιακή διάρθρωση. Η ανάπτυξη στην Άπω Ανατολή εστιάστηκε στην υλοποίηση νέων ιδεών, προϊόντων, μορφών παραγωγής και

οργάνωσης, αλλά και σχέσεων μεταξύ παραγωγών, προμηθευτών και αγοραστών, που έδινε μεγαλύτερη έμφαση στη συνεργασία και την αξιοπιστία. Μερικά από τα χαρακτηριστικά είναι έννοιες και κριτήρια όπως το «Ακριβώς στην Ώρα», η «Ισόβια Απασχόληση», η «Διοίκηση Ολικής Ποιότητας».

Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει σήμερα τη διεθνή οικονομική σκηνή, είναι ο ανταγωνισμός στην προσέλκυση αμέσων ξένων επενδύσεων. «Τα πακέτα προσφορών» προς τους επενδυτές από τα διάφορα κράτη υπήρξαν αποτέλεσμα της τάσης των πολυεθνικών επιχειρήσεων να αναζητούν στο διεθνές επίπεδο τις καλύτερες δυνατές συνθήκες για την παραγωγή των προϊόντων τους. Το οικονομικό θαύμα των τεσσάρων μικρών τίγρεων, όπως αποκαλούνται οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην επιτυχία τους να προσελκύσουν άμεσες ξένες επενδύσεις και μάλιστα με τρόπο που να τις καθοδηγεί σε παραγωγή προϊόντων μεγαλύτερης «προστιθέμενης αξίας» και/ή υψηλότερης τεχνολογίας. Μπόρεσαν έτσι να σπάσουν τον φαύλο κύκλο της (υπ)ανάπτυξης που βασίζεται στο χαμηλό κόστος εργασίας.

Σ' αυτό το γενικό πλαίσιο που περιλαμβάνει την αποτυχία του κεντρικού προγραμματισμού, την κρίση του μοντέλου «μαζικής παραγωγής», την εμφάνιση ενός «ανταγωνισμού νέας μορφής» και «νέων ανταγωνιστών» στη διεθνή οικονομική σκηνή και τέλος την ανάγκη «ανταγωνιστικών προσφορών» για επενδύσεις από το εξωτερικό, βρεθήκαμε τραγικά απροετοίμαστοι. Σε μια εποχή που ο ρόλος του κράτους στην οικονομία αναθεωρείται σε παγκόσμιο επίπεδο, το πρότυπο του πελατειακού πατερναλιστικού κράτους παραμένει κυρίαρχο στη χώρα μας. Στην εποχή του νέου ανταγωνισμού και της ευέλικτης εξειδίκευσης καλλιεργούμε ακόμη την αντίληψη ότι η οικονομική πολιτική πρέπει να στηρίζει κυρίως τις μεγάλες επιχειρήσεις μαζικής παραγωγής και τυποποιημένα προϊόντα. Σε μια εποχή που χαρακτηριζόταν από «εθνικές ανταγωνιστικές προσφορές» δυσπιστούμε απέναντι στους ξένους επενδυτές με ξενόφοβη συνθηματολογία. Επιπλέον, με μια αδύναμη παραγωγική βάση που βασίζονταν κυρίως στον «προστατευτισμό» από τον εξωτερικό ανταγωνισμό, επιλέξαμε την είσοδό μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα για λόγους κυρίως πολιτικούς, χωρίς γνώση των δυνατοτήτων της ελληνικής βιομηχανίας και οικονομίας και ανέτοιμοι να πραγματοποιήσουμε την αναγκαία

προσπάθεια. Έτσι απροετοίμαστοι και συγχρόνως χωρίς διάθεση να προσαρμοστούμε φτάσαμε όπου είμαστε τώρα, σε μια σημαντική οικονομική υστέρηση. Το 1981 όταν μπήκαμε στην ΕΟΚ, το κατά κεφαλή μας εισόδημα ήταν περισσότερο από το 60% του κοινοτικού μέσου όρου, μη περιλαμβανομένης της «μαύρης οικονομίας» που κατά γενική παραδοχή είναι πολύ υψηλότερη του κοινοτικού μέσου όρου. Με τον ίδιο τρόπο μέτρησης σήμερα είμαστε κοντά στο 48%. Όλες οι άλλες «νότιες» χώρες της Ευρώπης (Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία) έχουν συγκλίνει. Τέλος, και σε αντίθεση με τους εταίρους μας στην Ε.Ε., έχουμε να αντιμετωπίσουμε εξωτερικούς κινδύνους: στα βόρεια και ανατολικά μας σύνορα. Μεταξύ άλλων συνεπειών, οι κίνδυνοι αυτοί θέτουν περιορισμούς στην κατανομή των πόρων. Οι δαπάνες μας για άμυνα είναι στις πρώτες θέσεις, μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ.

Τα πράγματα δεν είναι καλύτερα στο κοινωνικό και πολιτισμικό τομέα. Δεν είμαι ο πρώτος που επισημαίνει τη διάβρωση αξιών, τη συνεχή υποχώρηση κριτηρίων συμπεριφοράς που βασίζονται σε μια ηθική αντίληψη, στην ανθρωπιά, την αξιοπιστία, τη συνέπεια. Αντίθετα τείνει να κυριαρχήσει το κυνήγι του γρήγορου κέρδους, η διαφθορά, η έλλειψη κανόνων και δεοντολογίας στην οικονομική συμπεριφορά. Σημαντικότερες είναι επίσης οι πολιτισμικές διαστάσεις αυτών των φαινομένων, η αρνητική στάση προς την εργασία και την κοινωνική προσφορά, η πεποίθηση ότι για όλα τα προβλήματα φταίει το κράτος, το οποίο όμως πρέπει ταυτόχρονα να βοηθήσει για τη λύση κάθε προβλήματος.

8

II. Ένα μέλλον για την Ελληνική Οικονομία

Σημαντική προϋπόθεση για την ανεύρεση ενός δρόμου για την ελληνική οικονομία είναι η ανάγκη συνύπαρξης και συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, του «κράτους» και της «αγοράς». Ένα σημαντικό μάθημα που διδαχτήκαμε από την αποτυχία του κεντρικού προγραμματισμού είναι ότι το κράτος δεν μπορεί να είναι καλός επιχειρηματίας. Η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας βασίζεται, είναι αποτέλεσμα ανταγωνιστικών προϊόντων, επιχειρήσεων και κλάδων. Το κράτος δεν μπορεί να παράγει ανταγωνιστικά, μπορεί να συνεισφέρει όμως με πολλούς τρόπους

στην επιτυχία του ιδιωτικού τομέα, δημιουργώντας το κατάλληλο νομικό, θεσμικό και μακροοικονομικό πλαίσιο, διασφαλίζοντας τον υγιή ανταγωνισμό, και γενικότερα την ισότιμη μεταχείριση οικονομικών μονάδων, κάνοντας χρήση διαφανών, σταθερών και γενικά κατανοητών και αποδεκτών κανόνων του παιχνιδιού. Σε περιπτώσεις ύπαρξης φυσικών μονοπωλίων μπορεί επίσης να αναλαμβάνει την ιδιοκτησία και διαχείριση επιχειρήσεων, έτσι ώστε να μεγιστοποιείται η κοινωνική ευημερία και όχι το μονοπωλιακό κέρδος.

Το ερώτημα προς απάντηση, επομένως, δεν είναι «Πόσο κράτος;», αλλά «Ποιο κράτος;». Ο περιορισμός του κράτους, αν επιτευχθεί με τη δημιουργία νέων ιδιωτικών μονοπωλίων, όχι μόνο δεν θα επιτύχει περισσότερη αποτελεσματικότητα, περισσότερη ελευθερία αγοράς, αλλά δημιουργεί τον κίνδυνο να αυξήσει ακριβώς την ισχύ των ανεξέλεγκτων μηχανισμών. Πρέπει να έχουμε συναίσθηση και των περιορισμών της αγοράς: Η αποκέντρωση των αποφάσεων ρουτίνας, δεν σημαίνει ότι μπορεί να αποσείσουμε την ευθύνη για την λήψη αποφάσεων στρατηγικής σημασίας και να τη μεταθέσουμε σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Χρειαζόμαστε ένα κράτος διαφορετικό από το σημερινό, από το πελατειακό κράτος, το κράτος των παροχών, των ειδικών ρυθμίσεων. Χρειαζόμαστε ένα κράτος, που να εκπονεί στρατηγικές. Ένα από τα μεγάλα προβλήματα της σημερινής ελληνικής κοινωνίας είναι ότι ο διοικητικός μηχανισμός, τον οποίο διαθέτουμε, είναι μηχανισμός έμπειρος και εξασκημένος κυρίως στην πελατειακή λειτουργία, αλλά απροετοίμαστος για την στρατηγική λειτουργία. Το έργο της μεταλλαγής της ποιότητας του κράτους είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε ως κοινωνία.

Η αγορά από την άλλη μεριά, δεν είναι πανάκεια, δεν μπορεί να υποκαταστήσει την κυβέρνηση και τις δημοκρατικές επιλογές και διαδικασίες. Αντίθετα, η αγορά λειτουργεί καλύτερα σε ένα πλαίσιο όπου οι μεγάλες στρατηγικές αποφάσεις και οι «κανόνες του παιχνιδιού» συζητούνται, επεξεργάζονται και τελικά αποφασίζονται από την Πολιτεία.

Ας έρθουμε τώρα στις επιχειρήσεις. Έχουμε διδαχτεί από τη διεθνή εμπειρία, ότι κρίσιμα στοιχεία για την οικονομική ανάπτυξη είναι το δομούμενο πλεονέκτημα, η δημιουργία δηλαδή νέων συγκριτικών πλεονεκτημάτων, με παράλληλη αξιοποίηση

των υφιστάμενων φυσικών και ανθρώπινων δεξιοτήτων και πλεονεκτημάτων. Οι χώρες της Άπω Ανατολής βάσισαν το οικονομικό τους θαύμα στη δόμηση πλεονεκτημάτων, σε κλάδους του μέλλοντος, δηλαδή κλάδους που χαρακτηρίζονται από υψηλή προστιθέμενη αξία, υψηλής τεχνολογίας, υψηλής ζήτησης. Η ανεύρεση και δυνατότητα όμως υλοποίησης τέτοιων κλαδικών πολιτικών σήμερα είναι ιδιαίτερα περιορισμένη, ειδικά στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κανόνες της Ενιαίας Αγοράς περιορίζουν κατά πολύ τις δημόσιες πρωτοβουλίες.

Γαλλία ανάποδη αεροπορική
βιομηχανία — των τραπεζών
μεγάλης ταχύτητας

Στο παραπάνω πλαίσιο, ένας είναι ο δρόμος. Ο εντοπισμός των υπαρχόντων πλεονεκτημάτων και η δημιουργία και χρήση του κατάλληλου νομικού, πολιτισμικού και μακροοικονομικού πλαισίου, που θα επιτρέψει τη δόμηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων από τα υπάρχοντα χαρακτηριστικά. Έτσι τα κρίσιμα ερωτήματα είναι: **τι έχουμε και με ποιο τρόπο μπορούμε να κτίσουμε πάνω σε αυτά που έχουμε.**

Ίσως να ακουστεί παράδοξο, αλλά πιστεύω ότι έχουμε πολλά, ίσως πάρα πολλά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Καταρχήν έχουμε το πλεονέκτημα του ότι είμαστε από τις ωραιότερες χώρες του κόσμου με τα ωραιότερα νησιά και με ένα από τα ωραιότερα κλίματα του κόσμου. Κατά συνέπεια ο τουρισμός είναι μια εμφανής επιλογή. Τουρισμός όμως ποιότητας και όχι τουρισμός περιβαλλοντικής και κοινωνικής υποβάθμισης.

Ένα δεύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα η γεωγραφική μας θέση στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, με λιγότερο ανεπτυγμένους οικονομικά γείτονες. Σε συνδυασμό με το κλίμα και την φυσική ιδιαιτερότητα, η θέση μας ως μόνη χώρα της περιοχής στην Ε.Ε. και από τις λίγες στον ΟΟΣΑ και άλλους διεθνείς οργανισμούς, δείχνει προς την κατεύθυνση αξιοποίησης της εκπαίδευσης, της υγείας, των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών ως τομέων στους οποίους μπορούμε να είμαστε το μητροπολιτικό κέντρο της περιοχής. Ένας κρίσιμος παράγοντας που συνηγορεί στα παραπάνω και ένα τρίτο μας πλεονέκτημα είναι η ελληνική διασπορά. Έχουμε πολύ καλούς επιστήμονες και επιχειρηματίες σε όλο τον κόσμο, που όμως, μένουν και συχνά δημιουργούν μόνο έξω. Αν μπορέσουμε να τους προσελκύσουμε συστηματικά, έστω και για ένα

μέρος του χρόνου τους ή της δραστηριότητάς τους, θα μπορούσαν να συμβάλουν αποφασιστικά για την επίτευξη των παραπάνω στόχων οικονομικής ανάπτυξης.

Ελαφροδρόμι - Κέντρο διασύνδεσης ενέργειας, οδικών αξόνων, φυσικού αερίου → Δεο το έχουν να αναλάβει ΔΕΗ Παραγωγία.

Η ναυτιλία υπήρξε ανέκαθεν τομέας, στον οποίο στηρίχθηκε η ανάπτυξή μας. Αυτό θα πρέπει να γίνει και σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό στο μέλλον. Θα πρέπει όμως να έχουμε συναίσθηση, ότι λόγω της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας παρεμβάσεις της πολιτείας ελάχιστα μπορούν να βοηθήσουν σ' αυτή τη κατεύθυνση. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ελεύθερες να ορίζουν τις επιχειρηματικές τους πρωτοβουλίες.

Κεντρικό θέμα είναι να υποβοηθήσουμε τις σωστές υποθέσεις έχει ανάγκη η ναυτιλία.

Θα ήταν όμως παράδοξο για ένα πρώην Υπουργό Βιομηχανίας να επικεντρώνεται σ' ένα μέλλον για την Ελλάδα που βασίζεται μόνο στην ανάπτυξη των υπηρεσιών. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους ανάπτυξη μόνο τέτοιου τύπου δεν είναι ούτε επιθυμητή, ούτε διατηρήσιμη. Οι υπηρεσίες τείνουν να είναι μεγαλύτερης έντασης εργασίας και συχνά χαμηλής προστιθέμενης αξίας. Είναι λιγότερο εύκολο να εξαχθούν. Παρέχουν μικρότερο βαθμό σιγουριάς λόγω π.χ. του καιρού (στην περίπτωση του τουρισμού) ή και πολιτικών πιέσεων (θα θυμάστε την ταξιδιωτική οδηγία του κ. Reagan). Τέλος η έκταση και ποιότητα των υπηρεσιών εξαρτώνται και υποβοηθούνται από την ανάπτυξη της βιομηχανίας και της μεταποίησης.

Για όλους αυτούς τους λόγους, αλλά επίσης λόγω του ρόλου που παίζουν σήμερα στην ελληνική οικονομία παραδοσιακές δραστηριότητες, όπως π.χ. η κλωστοϋφαντουργία, **δεν νοείται ανάπτυξη για την Ελλάδα χωρίς σημαντική έμφαση στη μεταποίηση.** Το ερώτημα βέβαια είναι προς ποια κατεύθυνση. Ποιες δραστηριότητες, με ποιο καταμερισμό δραστηριοτήτων μεταξύ ιδιωτικού τομέα και κράτους.

Είναι επιτακτική ανάγκη να αντιληφθούμε κατ' αρχήν τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκονται σήμερα οι παραδοσιακοί μας κλάδοι. Το κόστος εργασίας στην Ελλάδα ελάχιστα πλεονεκτεί αυτού των άλλων χωρών της Ε.Ε. Το κόστος εργασίας στις «νέες οικονομίες» των πρώην χωρών κεντρικού προγραμματισμού είναι συχνά μικρό κλάσμα αυτού της Ελλάδας. Παρ' όλα αυτά μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων και κλάδων δεν έχουν μπορέσει να εξειδικευτούν σε επώνυμα προϊόντα, υψηλής

Γαλλο-αμερικανική Περσική αεροσκάφη.

τεχνολογίας, τα μόνα που μπορούν σήμερα να ανταγωνιστούν, με βάση τη «διαφοροποίηση» και όχι το «κόστος παραγωγής».

16'

Έχουμε έτσι ένα διπλό πρόβλημα : Από την μία χάνουμε το παραδοσιακό πλεονέκτημα του σχετικά χαμηλού κόστους εργασίας και από την άλλη δεν έχουμε αποκτήσει δυνατότητες παραγωγής επώνυμων, ποιοτικών, διαφοροποιημένων προϊόντων.

Πρέπει να είναι εμφανές σε όλους μας ότι σήμερα ούτε δυνατό, ούτε επιθυμητό είναι να βασίσουμε την ανταγωνιστικότητά μας στο χαμηλό κόστος εργασίας. Η ποιοτική αναβάθμιση της εργασίας θα πρέπει να συνοδεύεται και από σημαντική μισθολογική βελτίωση. **Κατά συνέπεια, η μόνη λύση που απομένει είναι η στροφή στο επώνυμο, ποιοτικό προϊόν, σε εξειδικευμένες αγορές.** Παράλληλα είναι δυνατό για μερικές επιχειρήσεις μας, να ανταγωνιστούν με βάση το χαμηλό κόστος, μεταφέροντας την παραγωγή τους σε χώρες φτηνού εργατικού κόστους, όπως είναι αυτές των Βαλκανίων. Γνωρίζουμε ότι ήδη πολλές επιχειρήσεις μας έχουν επιλέξει αυτή τη λύση. Βλέπουμε όμως συχνά ότι η πρακτική αυτή έχει δυσμενή αποτελέσματα για ολόκληρες περιοχές. Η λύση αυτή είναι σκόπιμη, μόνο όταν η δραστηριότητα στην αλλοδαπή βοηθά την **ταυτόχρονη** ανάπτυξη δραστηριοτήτων στην Ελλάδα.

Ρυθμίζω
μικρότερο

= χάρτουμε
το ίδιο ως
διαθέτουμε
και ασήματα
ωρομίσθια

Υπάρχουν επίσης τομείς οι οποίοι συνδυάζουν δυναμικές επιχειρήσεις με την ύπαρξη σημαντικής ελληνικής τεχνογνωσίας. Οι τομείς της πληροφορικής, των τροφίμων, των ήπιων μορφών ενέργειας, των υλικών παρουσιάζουν μία αξιοζήλευτη δραστηριότητα και παρουσία στις διεθνείς αγορές.

Ανατομική ξυρώση στον τομέα της
ωροφορμικής ~~ωροφορμική~~ αναμειγ-
μάσε με εως ευχία - Γιορί

Στους κλάδους αυτούς υπήρξε μία ανάπτυξη ερευνητικής και τεχνολογικής δραστηριότητας, η οποία κατάφερε να συνδυαστεί με νέες και ευέλικτες επιχειρήσεις που έμαθαν να επιβιώσουν ανταγωνιστικά πριν μάθουν τον εύκολο δρόμο της κρατικής θαλπωρής. Προέκυψε έτσι ένα δίπολο τεχνογνωσίας και επιχειρηματικότητας που έχει δημιουργήσει μία νέα διαφορετική κατάσταση στην ελληνική οικονομία. Εάν αυτή η δυναμική εξακολουθήσει και τελικά επικρατήσει ως

πρότυπο επιχειρηματικής δραστηριότητας, τότε διαγράφεται μία αρκετά ευοίωνη προοπτική για την ελληνική οικονομία.

Πώς θα πρέπει όμως να ενισχυθεί αυτή η προσπάθεια;

Ως κράτος μπορούμε να βοηθήσουμε και να ενισχύσουμε τις προσπάθειες των επιχειρηματιών με σειρά μέτρων και δραστηριοτήτων, ώστε να δώσουμε μία ώθηση στη βιομηχανία στη σωστή κατεύθυνση. Παράδειγμα αποτελούν τα οριζόντια μέτρα: υλικές και άυλες υποδομές, άρση αντικινήτρων, εκπαίδευση, τεχνολογία, βελτίωση αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης. Τα οριζόντια μέτρα αναγνωρίζονται σήμερα ως κρίσιμης σημασίας στο παγκόσμιο επίπεδο και ειδικότερα στην Ε.Ε. Ένας επιπλέον τρόπος να ενισχυθεί η επιχειρηματική πρωτοβουλία είναι η ενίσχυση συγκεντρώσεων από επιχειρήσεις με δια-κλαδικές διασυνδέσεις, τα ονομαζόμενα «δίκτυα». Τέτοιες δικτυώσεις, όταν κυρίως συνεργάζονται με μεγάλες επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και/ή την τοπική αυτοδιοίκηση, γίνονται φορείς οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης. Αυτό είναι επίσης γενικά παραδεκτό και τέτοιες πρωτοβουλίες υποστηρίζονται από την Ε.Ε.

*Παράδειγμα: ιαπωνοαμερικανική
επιχειρήσεις στην ωκεανική Πειραιά* *Δίκτυα αμάρχου αμόμη λίγα*

Κλαδικές παρεμβάσεις έχουν πολύ συχνά αποτύχει στο παρελθόν. Δεν επιτρέπονται άλλωστε στο πλαίσιο της Ε.Ε. Η Ε.Ε. δέχεται όμως εξαιρέσεις, σε περιπτώσεις κλάδων κρίσιμης σημασίας για μία περιοχή ή χώρα. Παράδειγμα είναι η αναγνώριση της ανάγκης ενίσχυσης, στην Πορτογαλία, της κλωστοϋφαντουργίας, πράγμα που τώρα επιδιώκουμε και για την Ελλάδα.

Πιστεύω ότι ο συνδυασμός δικτύων, υπηρεσιών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων, η εφαρμογή οριζόντιων μέτρων και επιλεγμένων κλαδικών παρεμβάσεων καθώς και η απελευθέρωση αγορών αποτελούν το δρόμο για την διαμόρφωση μιας ανταγωνιστικής ελληνικής βιομηχανίας και οικονομίας. Απαραίτητες προϋποθέσεις βέβαια είναι η συναίνεση και κινητοποίηση των παραγωγικών τάξεων, η συνεργασία κράτους, εργαζομένων, επιχειρήσεων. Ως προς τη βιομηχανία η ηγεσία του ΥΒΕΤ και οι εκπρόσωποι των παραγωγικών τάξεων (ΓΣΕΕ, ΒΕΑ, ΣΒΒΕ, ΣΕΒ) είχαν συμφωνήσει τον περασμένο Μάιο, σε προγραμματικό κείμενο για τη βιομηχανία, που

περιείχε τα κύρια σημεία μιας νέας βιομηχανικής πολιτικής που επεσήμανα παραπάνω. Η προσπάθεια αυτή συνεχίζεται και ελπίζω να στεφθεί με επιτυχία.

21/

III. Ένα σύγχρονο πλαίσιο επιχειρηματικότητας.

Παράλληλα με τα παραπάνω μέτρα και πολιτικές πρέπει όμως να δώσουμε επιτέλους σημασία και σε έναν άλλο κρίσιμο παράγοντα : Το σύστημα αντιλήψεων, αξιών και γνώσεων το οποίο διαμορφώνει τα πρότυπα της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας.

Ο πρώτος άξονας αυτού του πλαισίου είναι η ανάγκη επαρκούς κατάρτισης των στελεχών σε σύγχρονες μορφές διοίκησης και οργάνωσης. Με ελάχιστες εξαιρέσεις το εκπαιδευτικό μας σύστημα, δεν δημιουργεί στελέχη με διαχειριστικές ικανότητες και διευθυντικές γνώσεις, η απόκτηση των οποίων απαιτεί είτε επιπλέον σπουδές είτε μακροχρόνια εμπειρία. Από την άλλη μεριά, ο οικογενειακός χαρακτήρας πολλών επιχειρήσεων έχει ως αποτέλεσμα την δυσπιστία απέναντι σε στελέχη που θα έρθουν “να κάνουν κουμάντο στο σπίτι μας” και η διαχείριση στην συντριπτική πλειοψηφία γίνεται από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες.

Η κατάσταση αυτή πρέπει να αλλάξει. Πρέπει να διαμορφωθεί και να παρέχεται ένας πυρήνας βασικών γνώσεων οργάνωσης και διοίκησης αρχίζοντας από την Μέση Εκπαίδευση , που θα εξελισσεται αργότερα σε μία συστηματική κατάρτιση σε θέματα μανάτζμεντ σε όλες σχεδόν τις πανεπιστημιακές ειδικότητες. Οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων θα πρέπει επίσης να γίνουν πιο δραστήριοι στην αναζήτηση εξειδικευμένων διευθυντικών στελεχών, τους οποίους θα κρίνουν και θα αμείψουν όχι ανάλογα με τον βαθμό συγγένειας, αλλά με βάση την απόδοση και την κερδοφορία της επιχείρησης.

Ο δεύτερος άξονας αφορά στην κοινωνική απεικόνιση της επιχειρηματικότητας, της επιτυχίας, της δημιουργικής εργασίας.

Οι εργαζόμενοι, οι επιχειρηματίες και οι επενδυτές, πέραν των οικονομικών αποδόσεων που αναμένουν να έχουν από τις αποφάσεις τους, θα πρέπει να αισθάνονται ότι ανταποκρίνονται και σε πρότυπα τα οποία υιοθετεί η κοινωνία. Στην Ελλάδα το γόητρο της εργασίας, της επιχειρηματικότητας και γενικότερα της φιλοπονίας έχει υπονομευθεί και πολύ συχνά υπερκεράζεται από τα πρότυπα της αποφυγής εργασίας, της “κομπίνας” και της καταστρατήγησης νόμων και θεσμών. Η αλλαγή των προτύπων δεν είναι βέβαια ούτε εύκολη ούτε γρήγορη διαδικασία. Τα πρότυπα εργασιακής και επιχειρηματικής συμπεριφοράς καθορίζονται από την εκπαίδευση, τα Μέσα Επικοινωνίας, την συμπεριφορά των ηγητόρων και την λειτουργία των θεσμών. Παρ’ όλες τις δυσκολίες όμως, πρέπει να αναληφθούν πρωτοβουλίες για την:

- Επέκταση του συστήματος επιβράβευσης της προσπάθειας σε όλους τους τομείς της εκπαιδευτικής διαδικασίας (υποτροφίες, βραβεία, εκδηλώσεις σε σχολεία, παρουσιάσεις σε ΜΜΕ κλπ).

Ιδρύμα Μαροδοπούλη έχει μια αξιόλογη δραστηριότητα στο τομέα

- Καθιέρωση άμιλλας στον τομέα της παραγωγής και των υπηρεσιών (Δημόσιο και Ιδιωτικό) με χορήγηση βραβείων σε ατομικές και συλλογικές προσπάθειες εργαζομένων και επιχειρηματιών.

- Καλλιέργεια ενός κλίματος **υπεροχής μέσω της ποιότητας**, το οποίο επιτυγχάνεται δίδοντας έμφαση στην αξιολόγηση, την επιβράβευση και την αξιοποίηση του αποτελέσματος.

Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των ερευνητικών ώριγραμμάτων, αλλά και των αμεινωμένων ώριγραμμάτων. Άρα και σε περιπτώσεις κομής αλλά και αντιστοίχως. Χωρίς αξιοποίηση...

Ένα οικονομικό περιβάλλον που θα βασίζεται σε σύγχρονα επιχειρηματικά και εργασιακά πρότυπα, θα επιβραβεύει την αποτελεσματικότητα, θα τηρεί τους κανόνες, θα αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας και θα δοκιμάζεται με επιτυχία στις διεθνείς αγορές, είναι το περιβάλλον της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που θέλουμε.

Μίας ανάπτυξης που θα ανταμοίβει την εργασία, θα επιβραβεύει την επιτυχημένη εργασία, θα σέβεται την κοινωνία και το περιβάλλον και, για τους λόγους αυτούς, θα μπορεί να είναι διαρκής και βιώσιμη.

IV. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας

Θα κλείσω την ομιλία μου γενικεύοντας τις προηγούμενες παρατηρήσεις μου. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας είναι γεγονός που λίγοι πια αμφισβητούν. Η παγκοσμιοποίηση έχει μεταβάλει τους όρους της εθνικής οικονομικής πολιτικής της πολιτικής εκείνης που επιδιώκει να ρυθμίσει την «πραγματική» εθνική οικονομία. Η κινητικότητα του κεφαλαίου οδηγεί νομοτελειακά στον κανόνα ότι το κεφάλαιο ανεξάρτητα από την εθνικότητα των επιχειρήσεων στις οποίες ανήκει, θα επενδυθεί όπου είναι συμφερότερο. Το εάν μία εθνική οικονομία επιβιώσει υπό τις συνθήκες αυτές εξαρτάται από την ικανότητά της να προσελκύσει επενδυτικό κεφάλαιο, τοπικό ή αλλοδαπό, και μάλιστα κεφάλαιο, που θα χρησιμοποιηθεί όχι για να εκμεταλλευτεί το χαμηλό κόστος εργασίας ή μια πρόσφορη καταναλωτική αγορά, αλλά για να δημιουργήσει μια «μηχανή της παραγωγικότητας» στην τοπική οικονομία. Η επιτυχία εξαρτάται από το μέγεθος της αξίας, την οποία η εθνική οικονομία θα επιτύχει να προσθέτει στα προσελκούμενα κεφάλαια.

Ο ρόλος των εθνικών κυβερνήσεων είναι σαφής. Πρέπει να αναπτύξουν το ανθρώπινο δυναμικό, τις υποδομές, την έρευνα, την τεχνολογία, τις διοικητικές ικανότητες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και να εξασφαλίσουν ένα σταθερό οικονομικό πλαίσιο.

Η αποδυνάμωση των εθνικών κυβερνήσεων από την παγκοσμιοποίηση δεν σημαίνει ότι πρέπει να οδηγηθούμε στην αδράνεια. Σήμερα είναι πιο επιτακτικό από ποτέ να χαράξουμε μια εθνική στρατηγική, η οποία θα αξιοποιεί όλες τις δυνατότητες της χώρας, για να καταστήσουμε την Ελλάδα ισχυρή. Η ισχυρή Ελλάδα θα είναι αποτέλεσμα μιας συντονισμένης πολιτικής σε όλους τους τομείς που θα εξασφαλίσει σταθερότητα στην οικονομία, αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη και ενεργητική διεθνή παρουσία χάρη στην εσωτερική δυναμική της οικονομίας και κοινωνίας μας.